

REDAKSJONENS FORORD

Da det tiende Karmøyseminaret gikk av stabelen på Avaldsnes i 2022, var det gått 18 år siden det forrige. Og 18 år er jo ikke stort i det av og til svimlende tidsperspektivet som arkeologer befatter seg med. Men når det gjelder arkeologiske forskning, kan 18 år være veldig lang tid. Det er det i hvert fall i Avaldsnes-sammenheng.

Det niende Karmøyseminaret i 2004 var viet vinlandsferdene, med utgangspunkt i den islandske karmøybuen Tormod Torfæus sin *Historia Vinlandiae antiquae* fra 1705. Siden det første seminaret i 1993 hadde man sett nærmere på rikssamlingen, internasjonale kontakter, kristningen av landet, handel og spenningsfeltet mellom høvdingmakt og kongemakt. Etter et drøyt tiår var Karmøyseminaret blitt et begrep, og Avaldsnes og de rike arkeologiske funnene på Karmøy og ellers i regionen var blitt belyst som aldri før.

Etter seminaret i 2004 følte nok arrangørene at det begynte å bli utfordrende å finne fram til nye temaer med direkte relevans for Avaldsnes og Karmøy. I hvert fall ble seminarene lagt på is. Karmøy kommunes Avaldsnesprosjekt, ledet av Marit Synnøve Vea, investerte i stedet sine krefter i å få satt i gang nye arkeologiske utgravninger på Avaldsnes.

Omkring årsskiftet 2018/19 kontaktet Vea denne bokens to redaktører med sikte på å planlegge et nytt Karmøyseminar. Ett år senere var programmet klart for et seminar høsten 2020, og vi sto på spranget til å sende ut kunngjøringen. Men Covid-19 satte en foreløpig stopper for det. To år senere var landet og foredragsholderne friskmeldte, og seminaret *Herre og drott – konge og sjøkonge* ble gjennomført. Intensjonen er at det skal arrangeres nye Karmøyseminarer hvert annet år framover, og at bøkene skal komme i de mellomliggende årene.

Som ordfører Jarle Nilsen skriver i sitt forord, har Kongsgårdprosjektet Avaldsnes i årene siden 2007 gjennomført store utgravninger og en betydelig forskningsinnsats. Skres kapittel i denne boken gir inntrykk av temaer det arbeides med frem mot prosjektslutt i 2026. Dessuten arbeider andre forskere videre med temaer som prosjektets forskning har bidratt til å spore dem inn på. Vi tror det er dekning for å si at Avaldsnes' fascinerende historie gjennom mer enn tusen år nå settes inn i nye sammenhenger som gjør den mer forståelig og mer meningsfull ikke bare regionalt og nasjonalt, men også internasjonalt. Og nye initiativer er i gang. I prosjektet *Avaldsnes – maktens havn* søker Arkeologisk museum ved Universitetet i Stavanger og Museum Stavanger ny kunnskap om den rollen sjøen og havnen på Avaldsnes spilte for maktoppbyggingen på stedet gjennom 3000 år. Kommende Karmøyseminarer vil ikke mangle spennende temaer!

Karmøyseminaret 2022 samlet kompetente forskere og foredragsholdere fra inn- og utland. Tematikken var bred, med et felles søkelys på høvding- og kongemaktens vesen og hvordan den kom til uttrykk på Avaldsnes i jernalder, vikingtid og middelalder. Bokens 11 kapitler er gruppert i tre deler som tilsvarende de periodene der kildene om Avaldsnes er rikest.

Et viktig poeng med Karmøyseminarene har alltid vært at foredrag og bøker skal ha en form som lever opp til høye faglige standarder og taler til alle historieinteresserte. Siden de to bøkene fra Kongsgårdprosjektet først og fremst sikter seg inn på et internasjonalt fagpublikum og derfor er skrevet på engelsk, er det en spesiell glede for oss at både seminaret og denne boken har skandinavisk språkdrakt. Unntaket er Peter Heathers kapittel som naturlig nok er skrevet på hans morsmål. Vi tror og håper at hans lette og presise språk ikke vil være en barriere for interesserte lesere.

Ved oppstarten av Avaldsnesprosjektet for 30 år siden vedtok Karmøy kommune en plan som blant annet innebar at prosjektet skulle søke samarbeid med universiteter og museer med sikte på å produsere ny kunnskap om Avaldsnes. Så langt vi kjenner til har ingen andre kommuner i Norge vedtatt en slik historisk forskningsagenda. Kommunen har fulgt opp planen ved å investere betydelige ressurser i utforskning og formidling av historien, blant annet ved å gjennomføre og publisere Karmøyseminarene. Måtte andre kommuner følge deres eksempel.

Planen for Avaldsnesprosjektet ble ført i pennen av Marit Synnøve Veia, som også ble ansatt som prosjektleder. Siden da har hun vært drivkraften bak Karmøyseminarene og bokutgivelsene. Under Karmøyseminaret 2022 ble det kjent at hun innen årets utgang skulle slutte som prosjektleder. Hun har vært vår primære, stabile, og alltid hjelpsomme kontakt på Avaldsnes gjennom de årene vi har arbeidet med stedet. Hun skal ha veldig mye av æren for at Avaldsnes' rike historie har gått fra å være perifer i fagfolks bevissthet og bare kjent blant et fåtall lokalt, til nå å ha en fremtredende posisjon i internasjonale fagdebatter og i folks bevissthet i og utenfor Karmøy kommune. Vi tilegner Marit denne boken.

Veksø og Arendal i oktober 2023,
Dagfinn Skre og Frans-Arne Hedlund Stylegar